Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 18 listopada 2020 r.*

[Tekst sprostowany postanowieniem z dnia 13 stycznia 2021 r.]

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i handlowych – Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 – Umowa przewozu lotniczego – Klauzula prorogacyjna w umowie zawartej przez pasażera będącego konsumentem – Wierzytelność tego pasażera wobec przewoźnika lotniczego – Cesja tej wierzytelności na rzecz spółki zajmującej się windykacją wierzytelności – Możliwość powołania się przez przewoźnika lotniczego na klauzulę prorogacyjną wobec spółki będącej cesjonariuszem wierzytelności tego pasażera – Dyrektywa 93/13/EWG

W sprawie C-519/19

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Okręgowy w Warszawie XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy (Polska) postanowieniem z dnia 13 czerwca 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 9 lipca 2019 r., w postępowaniu:

Ryanair DAC

przeciwko

DelayFix, dawniej Passenger Rights sp. z o.o.,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: J.-C. Bonichot, prezes izby, L. Bay Larsen, C. Toader (sprawozdawczyni), M. Safjan i N. Jääskinen, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Ryanair DAC – A. Kasnowska, adwokat i M. Jóźwiak, radca prawny,

– w imieniu DelayFix, dawniej Passenger Rights sp. z o.o. – M. Misiaszek, K. Żbikowska i I. Wieczorek, adwokaci

* Język postępowania: niemiecki.

– w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,

– [sprostowano postanowieniem z dnia 13 stycznia 2021 r.] w imieniu Komisji Europejskiej – M. Heller, A. Szmytkowska i N. Ruiz García, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 25 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1) oraz dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Passenger Rights sp. z o.o., obecnie DelayFix, z siedzibą w Warszawie (Polska), spółką specjalizującą się w windykacji wierzytelności, której pasażer linii lotniczej zbył swoje roszczenie, a przewoźnikiem lotniczym Ryanair DAC, z siedzibą w Dublinie (Irlandia), w przedmiocie wypłaty odszkodowania w kwocie 250 EUR za odwołanie lotu, na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.U. 2004, L 46, s. 1).

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 93/13

3 Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy 93/13 jej celem jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą a konsumentem.

4 Artykuł 2 tej dyrektywy stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

[…]

b) »konsument« oznacza każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych niniejszą dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem;

[…]”.

5 Artykuł 3 omawianej dyrektywy stanowi:

„1. Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

2. Warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

Fakt, że niektóre aspekty warunku lub jeden szczególny warunek były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza stosowania niniejszego artykułu do pozostałej części umowy, jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

Jeśli sprzedawca lub dostawca twierdzi, że standardowe warunki umowne zostały wynegocjowane indywidualnie, ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na nim.

3. Załącznik zawiera przykładowy i niewyczerpujący wykaz warunków, które mogą być uznane za nieuczciwe”.

6 Artykuł 4 ust. 1 omawianej dyrektywy stanowi:

„[…] nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy, i z odniesieniem, w czasie wykonania [zawarcia] umowy, do wszelkich okoliczności związanych z wykonaniem [zawarciem] umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta [umowa] jest zależna”.

7 Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

8 Punkt 1 lit. q) załącznika do omawianej dyrektywy odnosi się do warunków, „których celem lub skutkiem jest […] wyłączenie lub ograniczenie prawa konsumenta do wystąpienia z powództwem lub skorzystania z innego środka zabezpieczającego […]”.

Rozporządzenie nr 1215/2012

9 Rozdział II rozporządzenia nr 1215/2012, zatytułowany „Jurysdykcja”, zawiera dziesięć sekcji. W sekcji 1, zatytułowanej „Przepisy ogólne”, znajduje się art. 4 rozporządzenia, który w ust. 1 stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

10 Sekcja 2 rozdziału II, zatytułowana „Jurysdykcja szczególna”, zawiera art. 7 wspomnianego rozporządzenia, który stanowi:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

1) a) w sprawach dotyczących umowy – przed sądy miejsca wykonania danego zobowiązania;
   b) do celów niniejszego przepisu – i o ile nie uzgodniono inaczej – miejscem wykonania danego zobowiązania jest:

[…]

– w przypadku świadczenia usług – miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone;

[…]”.

11 W zawartej w rozdziale II sekcji 4, zatytułowanej „Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów konsumenckich”, znajduje się art. 17 tego rozporządzenia, który stanowi:

„[…]

3. Niniejsza sekcja nie ma zastosowania do umów przewozu, z wyjątkiem umów przewidujących w zamian za cenę ryczałtową połączone świadczenia przewozu i noclegu”.

12 Zgodnie z art. 25 rozporządzenia nr 1215/2012, znajdującym się w sekcji 7 rozdziału II, zatytułowanej „Umowa dotycząca jurysdykcji”:

„1. Jeżeli strony niezależnie od ich miejsca zamieszkania uzgodniły, że sąd lub sądy państwa członkowskiego powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszły mogący wyniknąć z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa mają jurysdykcję, chyba że umowa ta jest nieważna pod względem materialnym, na mocy prawa danego państwa członkowskiego. Tak określona jurysdykcja jest jurysdykcją wyłączną, o ile strony nie uzgodniły inaczej. Umowę jurysdykcyjną zawiera się:

a) w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie;

b) w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami; lub

c) w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać i który strony umów tego rodzaju w określonej dziedzinie handlu powszechnie znają i którego stale przestrzegają.

[…]”.

Prawo polskie

13 Artykuł 509 Kodeksu cywilnego, w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności faktycznych rozpatrywanych w postępowaniu głównym, stanowi:

„§ 1. Wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią (przelew), chyba że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania.

§ 2. Wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności roszczenie o zaległe odsetki”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

14 Passenger Rights, spółka specjalizująca się w windykacji wierzytelności pasażerów lotniczych, obecnie DelayFix, wniosła do Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy (Polska) o zasądzenie od przewoźnika lotniczego Ryanair, na podstawie rozporządzenia nr 261/2004, odszkodowania w kwocie 250 EUR za odwołanie lotu na trasie Mediolan (Włochy) – Warszawa; odnośna wierzytelność wobec przewoźnika lotniczego została na nią przelana przez pasażera.

15 Ryanair podniósł zarzut braku jurysdykcji sądów polskich ze względu na to, że postanowienie 2.4 ogólnego regulaminu przewozu, przyjętego w umowie przez tego pasażera przy zakupie biletu przez Internet, przyznaje jurysdykcję sądom irlandzkim. Zdaniem Ryanaira, DelayFix, jako cesjonariusz wierzytelności wspomnianego pasażera, jest związany tym postanowieniem.

16 Postanowieniem z dnia 15 lutego 2019 r. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy oddalił zarzut braku jurysdykcji, uznając, po pierwsze, że klauzula prorogacyjna zawarta w umowie przewozu wiążącej tegoż pasażera i przewoźnika lotniczego jest nieuczciwa w rozumieniu dyrektywy 93/13, a po drugie, że DelayFix, jako cesjonariusz wierzytelności pasażera po odwołaniu lotu, nie jest związany taką klauzulą.

17 Ryanair wniósł zażalenie od powyższego postanowienia do sądu odsyłającego. Wskazał, że DelayFix nie jest konsumentem, nie może więc korzystać z ochrony jurysdykcyjnej przewidzianej dla umów konsumenckich.

18 Sąd odsyłający wyjaśnia, że zgodnie z przepisami krajowymi i aktualnym stanem orzecznictwa Sądu Najwyższego (Polska) niedozwolony charakter postanowienia umownego może być stwierdzony w toku postępowania w sprawie o zapłatę wytoczonej dłużnikowi przez przedsiębiorcę, który nabył wierzytelność konsumenta.

19 Jednakże w pierwszej kolejności sąd ten zastanawia się, czy w świetle art. 3 ust. 1 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 można uznać, że nabywca wierzytelności od konsumenta także jest konsumentem. Wątpliwość sądu odsyłającego dotyczy konkretnie tego, czy na skutek cesji wierzytelności przez konsumenta na rzecz przedsiębiorcy ten ostatni podmiot wstępuje w prawa konsumenta i może się powoływać na korzystny reżim unijny dotyczący ochrony statusu konsumenta wynikający w szczególności z powołanej dyrektywy.

20 W drugiej kolejności wątpliwości sądu odsyłającego dotyczą orzecznictwa Trybunału w przedmiocie stosowania rozporządzenia nr 1215/2012 w odniesieniu do reżimu prawnego obowiązującego w stosunku do klauzul prorogacyjnych, przewidzianego w art. 25 tego rozporządzenia, a także szczególnego reżimu przewidzianego w sekcji 4 rozdziału II wspomnianego rozporządzenia, dotyczącej „jurysdykcji w sprawach dotyczących umów konsumenckich”, a w szczególności zawartego w tej sekcji pojęcia „konsumenta”.

21 Odnosząc się po pierwsze do klauzul, o których mowa w art. 25 rozporządzenia nr 1215/2012, sąd odsyłający podkreśla, że z wyroku z dnia 7 lutego 2013 r., Refcomp (C-543/10, EU:C:2013:62) wynika, iż tego rodzaju klauzula zamieszczona w umowie może zasadniczo wywoływać skutki wyłącznie w stosunkach pomiędzy stronami, które porozumiały się co do zawarcia tej umowy. Tego rodzaju klauzula jest bowiem wynikiem uzgodnienia stron i aby móc powoływać się na nią wobec osoby trzeciej, konieczne jest wyrażenie zgody przez tę osobę.

22 Odnosząc się z kolei do pojęcia „konsumenta” w rozumieniu sekcji 4 w rozdziale II rozporządzenia nr 1215/2012, sąd odsyłający podkreśla, że szczególny reżim ustanowiony w art. 17 i nast. tego rozporządzenia powstał w trosce o ochronę konsumentów, uznawanych za stronę ekonomicznie słabszą i prawnie mniej doświadczoną niż kontrahent, więc konsument podlega ochronie tylko wtedy, gdy osobiście jest powodem lub pozwanym w postępowaniu sądowym. Z tego względu powód, jeżeli sam nie jest stroną danej umowy konsumenckiej, nie może korzystać z podstawy jurysdykcji zastrzeżonej dla konsumentów. Zważywszy na orzecznictwo Trybunału, sąd odsyłający zwraca się z pytaniem, czy w celu ustalenia jurysdykcji i ważności klauzuli prorogacyjnej należy wziąć pod uwagę „pierwotny” charakter zobowiązania lub też czy przedsiębiorca, na którego przelano daną wierzytelność, może zakwestionować to postanowienie z powodu jego nieuczciwego charakteru w oparciu o reżim ochrony konsumentów określony w szczególności w dyrektywie 93/13.

23 W tych okolicznościach Sąd Okręgowy w Warszawie XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy (Polska) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 2 lit. b), art. 3 ust. 1 i 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 […] i art. 25 rozporządzenia [nr 1215/2012] – w zakresie badania ważności umowy o jurysdykcję należy tak interpretować, że na brak indywidualnego negocjowania warunków umowy i nieuczciwe postanowienia umowne wynikające z umowy prorogacyjnej dotyczącej jurysdykcji może się powoływać także końcowy nabywca wierzytelności nabytej w drodze cesji od konsumenta, który sam jednak statusu konsumenta nie posiada?”.

W przedmiocie wniosku Ryanairu o otwarcie ustnego etapu postępowania

24 Pismem z dnia 4 listopada 2020 r., które wpłynęło do sekretariatu Trybunału w tym samym dniu, Ryanair wystąpił na podstawie art. 83 regulaminu postępowania przed Trybunałem o otwarcie ustnego etapu postępowania, argumentując, że okoliczności wskazane w postanowieniu odsyłającym nie zostały wystarczająco wyjaśnione, niezbędne jest przeprowadzenie szczegółowej dyskusji, a rozstrzygnięcie niniejszej sprawy może mieć decydujący wpływ na wykładnię właściwych przepisów prawa Unii.

25 Należy przypomnieć, że na podstawie tego przepisu Trybunał może z urzędu, na wniosek rzecznika generalnego lub na wniosek stron zarządzić otwarcie lub otwarcie na nowo ustnego etapu postępowania, jeżeli uzna w szczególności, że okoliczności zawisłej przed nim sprawy nie są wystarczająco wyjaśnione lub że podstawą rozstrzygnięcia będzie argument, który nie był przedmiotem dyskusji między stronami.

26 W niniejszej sprawie przesłanki określone w tym przepisie nie są spełnione.

27 Sąd odsyłający w dostatecznym stopniu opisał stan faktyczny, jak również krajowe ramy prawne. Pisemny etap postępowania przed Trybunałem umożliwił także już stronom przestawienie ich stanowisk. Co więcej, nie zachodzi żadna konieczność rozpatrzenia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w oparciu o argumenty, które nie były przedmiotem dyskusji stron.

28 W związku z tym, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, wniosek Ryanairu o otwarcie ustnego etapu postępowania należy oddalić.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

29 Na pisemnym etapie postępowania Ryanair wskazał, że zapłacił żądaną kwotę, stanowiącą przedmiot sporu zawisłego przed sądem odsyłającym. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym stał się zatem bezprzedmiotowy.

30 Trybunał zwrócił się w tej kwestii z pytaniem do sądu odsyłającego, który wskazał, że sprawa w postępowaniu głównym została połączona z dwiema innymi sprawami, w których uczestniczą strony postępowania głównego i których przedmiotem są roszczenia odszkodowawcze również zgłoszone na podstawie rozporządzenia nr 261/2004, w związku z czym spór przed tym sądem jest nadal zawisły.

31 Zarówno z brzmienia, jak i systematyki art. 267 TFUE wynika, że warunkiem zastosowania procedury prejudycjalnej jest rzeczywista zawisłość przed sądami krajowymi sporu, w ramach którego sądy te będą musiały wydać orzeczenie, w którym można będzie uwzględnić orzeczenie wydane w trybie prejudycjalnym. Odesłanie prejudycjalne nie służy bowiem wydawaniu opinii w przedmiocie kwestii ogólnych i hipotetycznych, lecz ma być podyktowane rzeczywistą potrzebą skutecznego rozstrzygnięcia sporu (zob. podobnie wyrok z dnia 27 lutego 2014 r., Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 28, 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 W niniejszej sprawie należy zauważyć, że sprawa rozpatrywana w postępowaniu głównym została połączona z dwiema innymi sprawami, w odniesieniu do których nie wykazano przed Trybunałem zaspokojenia roszczeń odszkodowawczych, w związku z czym należy uznać, iż spór w postępowaniu głównym jest nadal zawisły przed sądem odsyłającym.

33 Ponieważ procedura przewidziana w art. 267 TFUE jest instrumentem współpracy między Trybunałem i sądami krajowymi, dzięki któremu Trybunał dostarcza owym sądom elementów wykładni prawa Unii, które są im niezbędne do rozstrzygnięcia zawisłego przed nimi sporu, taka informacja sądu krajowego jest wiążąca dla Trybunału i zasadniczo nie mogą jej podważyć strony postępowania głównego (wyrok z dnia 27 lutego 2014 r., Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 W związku z tym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

Co do istoty

35 Poprzez przedstawione pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 25 rozporządzenia nr 1215/2012, a także art. 2 lit. b), art. 3 ust. 1 i 2 oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że – w celu zakwestionowania jurysdykcji sądu do rozpoznania powództwa o odszkodowanie wytoczonego przeciwko przewoźnikowi lotniczemu na podstawie rozporządzenia nr 261/2004 – na klauzulę prorogacyjną zamieszczoną w umowie przewozu zawartej między pasażerem a przewoźnikiem lotniczym może powołać się wspomniany przewoźnik wobec firmy windykacyjnej, której pasażer zbył w drodze cesji swoją wierzytelność.

36 Odpowiedź na to pytanie wymaga ustalenia, jakie przesłanki muszą być spełnione, by taka klauzula prorogacyjna wiązała firmę windykacyjną, na którą pasażer przelał wierzytelność.

37 Ponieważ wątpliwości sądu odsyłającego dotyczące rozpatrywanej w postępowaniu głównym klauzuli prorogacyjnej odnoszą się zarówno do dyrektywy 93/13, jak i do rozporządzenia nr 1215/2012, a reżim prawny obowiązujący w stosunku do tego rodzaju klauzuli jest określony w art. 25 tego rozporządzenia, należy zatem rozpocząć od zbadania pytania w części odnoszącej się do tego rozporządzenia.

38 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie klauzuli prorogacyjnej należy interpretować jako pojęcie autonomiczne prawa Unii, a zasadzie autonomii woli stron, na której opiera się art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012, należy zapewnić pełne stosowanie (zob. podobnie wyroki: z dnia 10 marca 1992 r., Powell Duffryn, C-214/89, EU:C:1992:115, pkt 14; z dnia 9 grudnia 2003 r., Gasser, C-116/02, EU:C:2003:657, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 7 lutego 2013 r., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 22, 40 i przytoczone tam orzecznictwo).

39 W szczególności okoliczność zawarcia umowy przez Internet nie może sama w sobie powodować nieważności takiej klauzuli, o ile spełnione są określone w orzecznictwie Trybunału przesłanki dotyczące między innymi zachowania tekstu umowy zawierającej tę klauzulę (zob. podobnie wyrok z dnia 21 maja 2015 r., El Majdoub, C-322/14, EU:C:2015:334, pkt 40).

40 Artykuł 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 nie wyjaśnia ponadto, czy klauzula prorogacyjna może być przeniesiona na osobę trzecią, która nie należy do kręgu stron umowy, tylko jest stroną umowy późniejszej i wstępuje w całości lub w części w prawa i obowiązki jednej ze stron pierwotnej umowy (wyroki: z dnia 7 lutego 2013 r., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 25; z dnia 20 kwietnia 2016 r., Profit Investment SIM, C-366/13, EU:C:2016:282, pkt 23).

41 Zatem sąd rozpoznający sprawę ma w pierwszej kolejności obowiązek zbadania, czy klauzula prorogacyjna była rzeczywiście przedmiotem porozumienia między stronami, które musi być wyrażone w sposób jasny i precyzyjny, przy czym wymogi formalne określone w art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 mają za zadanie zapewnić, żeby porozumienie faktycznie zostało osiągnięte (zob. podobnie wyroki: z dnia 7 lutego 2013 r., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 8 marca 2018 r., Saey Home & Garden, C-64/17, EU:C:2018:173, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).

42 Wynika stąd, że klauzula prorogacyjna zawarta w umowie może co do zasady wywoływać skutki wyłącznie w stosunkach między stronami, które porozumiały się w przedmiocie zawarcia tej umowy (wyroki: z dnia 7 lutego 2013 r., Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 29; z dnia 28 czerwca 2017 r., Leventis i Vafeias, C-436/16, EU:C:2017:497, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

43 W niniejszym przypadku rozpatrywana w postępowaniu głównym klauzula prorogacyjna jest podnoszona nie względem strony umowy zawierającej tę klauzulę, lecz osoby trzeciej, niebędącej stroną wskazanej umowy.

44 Skoro zaś ani Passenger Rights, ani jego następca, DelayFix, nie wyraziły zgody na to, żeby je związano klauzulą prorogacyjną z Ryanairem, to tym bardziej przewoźnik nie wyraził zgody na związanie go tego rodzaju klauzulą z firmą windykacyjną.

45 Ponadto ani strony postępowania głównego, ani sąd odsyłający nie przedstawiają danych ani przesłanek pozwalających uznać, że strony zawarły, w jednej z form przewidzianych w art. 25 ust. 1 lit. b) i c) rozporządzenia nr 1215/2012, umowę jurysdykcyjną, zawierającą klauzulę prorogacyjną taką, jak ta rozpatrywana w postępowaniu głównym.

46 Z powyższego wynika zatem, że w celu zakwestionowania jurysdykcji sądu do rozpoznania powództwa o odszkodowanie wytoczonego przeciwko przewoźnikowi lotniczemu na podstawie rozporządzenia nr 261/2004, na klauzulę prorogacyjną zamieszczoną w umowie przewozu zawartej między pasażerem a przewoźnikiem lotniczym co do zasady nie może powołać się wspomniany przewoźnik wobec firmy windykacyjnej, której pasażer zbył w drodze cesji swoją wierzytelność.

47 Jedynie w sytuacji, gdyby zgodnie z prawem krajowym właściwym co do istoty sprawy osoba trzecia wstąpiła w pełnię praw i obowiązków pierwotnego kontrahenta, klauzula prorogacyjna, na którą owa osoba trzecia nie wyraziła zgody, mogłaby jednak być dla niej wiążąca (zob. podobnie wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo).

48 Pytanie przedstawione przez sąd odsyłający wymaga również ustalenia przesłanek ważności takiej klauzuli.

49 Zgodnie z art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 sądy wskazane w klauzuli prorogacyjnej mają jurysdykcję, chyba że umowa jurysdykcyjna jest nieważna pod względem materialnym, „na mocy prawa danego państwa członkowskiego". Prawodawca Unii wprowadził w ten sposób zasadę, zgodnie z którą ważność klauzuli prorogacyjnej podlega ocenie na podstawie ustawodawstwa państwa, którego sądy są wyznaczone w tej klauzuli.

50 W niniejszej sprawie, skoro to sąd odsyłający bada ważność klauzuli prorogacyjnej, powinien on w związku z tym uczynić to w świetle ustawodawstwa państwa, którego sądy są wskazane w klauzuli, czyli w świetle prawa irlandzkiego.

51 Ponadto do sądu rozpoznającego spór taki jak ten w postępowaniu głównym należy zastosowanie ustawodawstwa państwa, którego sądy są wyznaczone w takiej klauzuli, poprzez dokonanie wykładni tego ustawodawstwa zgodnie z prawem Unii, a w szczególności z dyrektywą 93/13 (zob. podobnie wyroki: z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 79; z dnia 17 maja 2018 r., Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, pkt 41).

52 W tym względzie należy w pierwszej kolejności podkreślić, że w odniesieniu do relacji między dyrektywą 93/13 a prawami pasażerów lotniczych, takimi jak prawa wynikające z rozporządzenia nr 261/2004, Trybunał orzekł, że dyrektywa 93/13 stanowi ogólne uregulowanie ochrony konsumentów, które ma zastosowanie we wszystkich sektorach działalności gospodarczej, w tym w sektorze transportu lotniczego (zob. podobnie wyrok z dnia 6 lipca 2017 r., Air Berlin, C-290/16, EU:C:2017:523, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).

53 W drugiej kolejności należy wskazać, że w okolicznościach podobnych do okoliczności rozpatrywanych w postępowaniu głównym, dotyczących przelewu wierzytelności na firmę windykacyjną, Trybunał orzekł w odniesieniu do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. 2008, L 133, s. 66), że okoliczność, iż spory rozpatrywane w tamtych sprawach dotyczyły wyłącznie przedsiębiorców, nie stanowiła przeszkody dla stosowania instrumentu prawnego z zakresu prawa konsumenckiego Unii, ponieważ zakres stosowania tej dyrektywy zależy nie od tożsamości stron rozpatrywanego sporu, lecz od statusu stron umowy (zob. podobnie wyrok z dnia 11 września 2019 r., Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, pkt 20).

54 Orzecznictwo to należy przenieść na grunt dyrektywy 93/13.

55 Zgodnie z art. 1 ust. 1 i art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 dyrektywa ta dotyczy bowiem warunków zamieszczonych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą a konsumentem, które nie były indywidualnie negocjowane [wyroki: z dnia 7 listopada 2019 r., Profi Credit Polska, C-419/18 i C-483/18, EU:C:2019:930, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 10 września 2020 r., A (podnajem mieszkania socjalnego), C-738/19, EU:C:2020:687, pkt 34].

56 W niniejszej sprawie umowa przewozu stanowiąca podstawę wierzytelności, której dochodzi DelayFix, została pierwotnie zawarta między przedsiębiorcą, czyli przewoźnikiem lotniczym, a pasażerem, i nic nie wskazuje na to, by pasażer nabył swój bilet lotniczy do celów innych niż użytek prywatny.

57 W trzeciej kolejności należy przypomnieć, że zgodnie z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 warunek umowy można uznać za nieuczciwy, jeśli wbrew wymogom dobrej wiary powoduje znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

58 Trybunał wyjaśniał nieraz w tym względzie, że klauzulę prorogacyjną, która bez uprzednich negocjacji indywidualnych została zamieszczona w umowie zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą i która przyznaje wyłączną jurysdykcję sądowi miejsca siedziby przedsiębiorcy, należy uznać za nieuczciwy warunek umowy w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13, jeżeli wbrew wymogowi dobrej wiary powoduje znaczącą nierównowagę w prawach i obowiązkach stron wynikających z umowy, ze szkodą dla konsumenta (zob. podobnie wyroki: z dnia 27 czerwca 2000 r., Océano Grupo Editorial i Salvat Editores, od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, pkt 24; z dnia 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, pkt 40; z dnia 9 listopada 2010 r., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, pkt 53).

59 Taki warunek umowny zalicza się zatem do warunków wymienionych w pkt 1 lit. q) załącznika do tej dyrektywy, których celem lub skutkiem jest wyłączenie lub ograniczenie prawa konsumenta do wystąpienia z powództwem do sądu (wyroki: z dnia 27 czerwca 2000 r., Océano Grupo Editorial i Salvat Editores, od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, pkt 22; z dnia 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, pkt 41; z dnia 9 listopada 2010 r., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, pkt 54).

60 W tym kontekście nieuczciwy charakter warunku umownego należy oceniać z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których dana umowa dotyczy, i z odniesieniem do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy, zgodnie z art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13.

61 Tym samym to sąd krajowy, przed którym zawisł spór taki jak ten rozpatrywany w postępowaniu głównym, powinien, na podstawie ustawodawstwa państwa, którego sądy zostały wskazane w klauzuli prorogacyjnej, dokonując wykładni tego ustawodawstwa zgodnie z wymogami dyrektywy 93/13, wyciągnąć przepisane prawem konsekwencje z ewentualnego nieuczciwego charakteru takiego warunku, zważywszy, że z brzmienia art. 6 ust. 1 tej dyrektywy wynika, iż sądy krajowe są zobowiązane do odstąpienia od stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie był on wiążący.

62 Należy wreszcie podkreślić, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, na podstawie art. 7 pkt 1 lit. b) rozporządzenia nr 1215/2012, w odniesieniu do lotów bezpośrednich, zarówno miejsce wylotu, jak i miejsce przylotu należy uznać za główne miejsca świadczenia usług będących przedmiotem umowy przewozu lotniczego, co daje wytaczającemu powództwo odszkodowawcze na podstawie rozporządzenia nr 261/2004 możliwość wniesienia go do sądu obejmującego swą jurysdykcją albo miejsce odlotu, albo miejsce przylotu, które zostały uzgodnione w umowie (zob. podobnie wyrok z dnia 9 lipca 2009 r., Rehder, C-204/08, EU:C:2009:439, pkt 47; postanowienie z dnia 13 lutego 2020 r., flightright, C-606/19, EU:C:2020:101, pkt 26).

63 W świetle całości powyższych rozważań odpowiedź na przedstawione pytanie powinna brzmieć następująco: art. 25 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że w celu zakwestionowania jurysdykcji sądu do rozpoznania powództwa o odszkodowanie wytoczonego

przeciwko przewoźnikowi lotniczemu na podstawie rozporządzenia nr 261/2004, na klauzulę prorogacyjną zamieszczoną w umowie przewozu zawartej między pasażerem a przewoźnikiem lotniczym nie może powołać się wspomniany przewoźnik wobec firmy windykacyjnej, której pasażer zbył w drodze cesji swoją wierzytelność, chyba że zgodnie z ustawodawstwem państwa, którego sądy zostały wyznaczone w tej klauzuli, ta firma windykacyjna wstąpiła w pełnię praw i obowiązków pierwotnego kontrahenta, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego. W stosownym wypadku taką klauzulę, która bez uprzednich negocjacji indywidualnych została zamieszczona w umowie zawartej między konsumentem, czyli pasażerem linii lotniczych, a przedsiębiorcą, czyli przewoźnikiem lotniczym, i która przyznaje wyłączną jurysdykcję sądowi miejsca siedziby tego przewoźnika lotniczego, należy uznać za nieuczciwy warunek umowy w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13.

W przedmiocie kosztów

64 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 25 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że w celu zakwestionowania jurysdykcji sądu do rozpoznania powództwa o odszkodowanie wytoczonego przeciwko przewoźnikowi lotniczemu na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 295/91, na klauzulę prorogacyjną zamieszczoną w umowie przewozu zawartej między pasażerem a przewoźnikiem lotniczym nie może powołać się wspomniany przewoźnik wobec firmy windykacyjnej, której pasażer zbył w drodze cesji swoją wierzytelność, chyba że zgodnie z ustawodawstwem państwa, którego sądy zostały wyznaczone w tej klauzuli, ta firma windykacyjna wstąpiła w pełnię praw i obowiązków pierwotnego kontrahenta, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego. W stosownym wypadku taką klauzulę, która bez uprzednich negocjacji indywidualnych została zamieszczona w umowie zawartej między konsumentem, czyli pasażerem linii lotniczych, a przedsiębiorcą, czyli przewoźnikiem lotniczym, i która przyznaje wyłączną jurysdykcję sądowi miejsca siedziby tego przewoźnika lotniczego, należy uznać za nieuczciwy warunek umowy w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Bonichot Bay Larsen Toader

Safjan Jääskinen

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 18 listopada 2020 r.

Sekretarz
A. Calot Escobar

Prezes pierwszej izby
J.-C. Bonichot